

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
Наставно-научном већу

На седници Новинарско-комуниколошког одељења, одржаној 16. новембра 2023. године, констатовано је да је кандидаткиња Бојана Ружичић завршила писање докторске дисертације „Улога институције Повереника за заштиту равноправности у смањењу дискриминације жена у области рада и процеса запошљавања у Републици Србији”. Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 23. новембра 2023. године именована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације у саставу: проф. др Зоран Стојиљковић, професор Факултета политичких наука у пензији, проф. др Невена Петрушић, редовна професорка Правног факултета Универзитета у Нишу и проф. др Јелена Лончар, ванредна професорка Факултета политичких наука Универзитета у Београду. Комисија је прегледала и оценила наведени докторски рад и на основу мишљења свих њених чланова Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду подноси следећи

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидати и дисертацији

Кандидаткиња Бојана Ружичић рођена је 15.06.1984. године у Задру, општина Задар, Република Хрватска. Основну школу и XIV београдску гимназију завршила је у Београду са одличним успехом. Основне студије на Факултету политичких наука, Универзитета у Београду, смер политикологија, завршила је 2010. године. Мастер студије на Факултету политичких наука, смер политикологија, модул „Политичка теорија, политичка социологија и институције“, уписала је 2010. године. Мастер рад на тему „Политичка корупција - узроци и последице“, одбранила је 2013. године, под менторством проф. др Чедомира Чупића. Академске 2015/2016. године уписала је

докторске студије политикологије на Факултету политичких наука, Универзитета у Београду и успешно положила све предвиђене испите.

Током трајања основних студија практично искуство стицала је као волонтерка у Народној Канцеларији председника Републике. Кандидаткиња је била запослена као професорка на предметима Социологија и Устав и права грађана у Војној гимназији у Београду, као и у средњој стручној Војној школи. Тренутно је запослена у Владиној Канцеларији за координационе послове у преговарачком процесу са привременим институцијама самоуправе у Приштини, као саветник директора Канцеларије.

Објављени радови

Кандидаткиња је објавила више радова у домаћим часописима и зборницима:

1. Ружичић, Бојана (2020). Улога институције Повереника за заштиту равноправности у борби против друштвене изопштености жена у Србији, *Политичка ревија*, 20 (63): 205-234 (категорија М-51).
2. Кајтез, Илија и Ружичић, Бојана (2019). Марксово (не)разумевање социјалне стратификације, друштвених класа и класне борбе, *Национални интерес*, 15 (36): 79-130 (категорија М-51).
3. Ружичић Бојана (2018). Друштвена искљученост (ексклузија) и социјална кохезија, *Администрација и јавне политике*, 4 (10): 63-87 (категорија М53).
4. Кајтез Илија, Старчевић Срђан и Ружичић Бојана (2018). The essence of phenomenon of peace and the notion of peace building, *Војно дело*, 8: 5-23 (категорија М51).
5. Ружичић Бојана (2013). Марксово и аналитичко схватање појма алијенације, Зборник фондације др. Зоран Ђинђић, Београд.
6. Ружичић Бојана (2018). Приказ књиге Срђана Старчевића „Политички смисао жртава револуционарног терора“, *Војно дело*, Београд, 7/2018

Наставно-научно веће Факултета политичких наука предложило је 23.12.2021., а 18. јануара 2022. године, Универзитет у Београду – Веће научних области правно-економских наука одобрило је израду докторске дисертације „Улога институције Повереника за заштиту равноправности у смањењу дискриминације жена у области рада и процеса запошљавања у Републици Србији“ кандидаткиње Бојане Ружичић.

Дисертација је урађена у складу са правилима Универзитета у Београду и Факултета политичких наука. Структурирана у девет целина, дисертација заједно са прилозима и списком коришћене литературе има укупно 210 страна, не рачунајући ту и насловне стране, сажетке на српском и енглеском језику, садржај и прилоге, биографију кандидата, као и три неопходне изјаве. Основни текст дисертације има 197 страна, а на 13 страна су наведени извори који су коришћени у истраживању.

У уводу дисертације су представљени предмет дисертације, теоријско-методолошки оквир и научни допринос након чега су разматрани настанак и развој институције Повереника за заштиту равноправности, као и кључни резултати рада ове институције. Друго поглавље разматра друштвене неједнакости фокусирајући се на њихову родну димензију, док се треће поглавље усмерава на нормативна и институционална решења заштите начела равноправности жена у области тржишта рада у Европској унији. Четврто поглавље се бави феноменом дискриминације: нуде се показатељи економске дискриминације жена и указује на њихове последице. У петом поглављу се анализирају основни нормативни и институционални механизми борбе против родно утемељене економске дискриминације у области тржишта рада. Фокус поглавља је на доприносу институције Повереника за заштиту равноправности у Србији решавању проблема родно заснованих неједнакости на тржишту рада. Наредна три поглавља приказују резултате емпиријског истраживања. Шесто поглавље излаже методолошки оквир и налазе интервјуа и анкете са 15 експерата из области релевантних за тему истраживања. У седмом и осмом поглављу се даје оквир квантитативног истраживања и његови кључни налази. У анкети у којој је учествовало преко 1100 жена из целе Србије испитани су ставови жена на тему дискриминације на тржишту рада. У последњем поглављу је дат закључак.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације Бојане Ружичић је разматрање улоге институције Повереника за заштиту равноправности у смањењу друштвене изопштености и дискриминације жена у области рада и запошљавања у Републици Србији, као и објашњење узрока који доводе до тога да се мали број жена, када говоримо о дискриминацији у области рада и запошљавања, обраћа институцији Повереника. Основни циљ докторске дисертације јесте утврђивање ефеката мера које предузима Повереник у борби против дискриминације у области рада и запошљавања, као и

одређивање узрока који доприносе малом обраћању жена институцији Повереника када је реч о заштити њихових права у области запошљавања и рада.

Потреба за овим истраживањем јавила се из више разлога. Пре свега, питање дискриминације жена у области тржишта рада и приликом процеса запослења је друштвено веома значајна тема. Разлог томе можемо тражити у више чињеница. Са једне стране, њен значај се огледа у чињеници да је питање успостављања и унапређења начела родне равноправности у свим сегментима друштвеног живота (а нарочито у области тржишта рада) једно од темељних вредности демократских друштава. Такође, ово питање представља један од основних предуслова економског развоја и напретка друштва. Дискриминација у области тржишта рада (иако не мора бити кључни, нити једини узрочник рањивости) може да допринесе додатном погоршању друштвено-економског положаја угрожених појединаца. Имајући то у виду, друштва у којима је заступљена било каква врста дискриминације у области тржишта рада имају ограничену могућност економског, па и сваког другог вида развоја. Последице, већа равноправност жена допринела би не само повећању буџета (кроз повећање вредности бруто друштвеног производа) државе, већ би били смањени трошкови који се односе на различита социјална давања. Генерално говорећи, друштва која се боре против дискриминације поштују права и достојанство сваког свог члана, подстичући их на тај начин да остваре свој пун потенцијал. Питање борбе против родно засноване дискриминације у области тржишта рада веома је значајно како за дискриминисане, тако и за чланове њихових породица, али и за читаву друштвену заједницу, имајући у виду значај који радни ангажман доноси (економска стабилност и осећај корисности и припадности за појединца, подизање нивоа економске продуктивности друштва, итд.). Борба против родно засноване дискриминације, а нарочито оне која је присутна у сегменту тржишта рада, изузетно је значајна и када говоримо о процесу прикључења Републике Србије Европској унији. По овом питању до сада је остварен слаб напредак.

Институција Повереника за заштиту равноправности у Србији има на располагању широки спектар механизма и овлашћења у борби против дискриминације. Основни циљ превентивних механизма заштите од дискриминације јесте да њиховом употребом Повереник подигне ниво свести грађана и јавности о штетности дискриминације. Повереник за заштиту равноправности има законску обавезу да укаже на најтипичније, најчешће и најтеже случајеве дискриминације у Републици Србији, да иницира промене прописа о дискриминацији и даје стручно

мишљење о њима, као и да даје препоруке о превенцији и спречавању дискриминације. Спектар реактивних механизма Повереника се креће у распону од оних блажих (као што су давање мишљења и препорука по притужбама, пружање информација о правима подносилаца притужбе), до оних снажнијих (као што је покретање судског поступка и подношење тужбе, прекршајних и кривичних пријава, до покретања поступка за оцену уставности и законитости).

Оправданост овог докторског истраживања огледа се, поред његовог друштвеног значаја, и у све већем интересовању социолога и политиколога за истраживања улоге и доприноса институција развоју демократског друштва и борби против дискриминације. Ово истраживање доприноси не само бољем разумевању начина рада институција у Србији, већ и разумевању улоге независних институција у процесима демократизације. Поред тога, у постојећој литератури недостају истраживања економске дискриминације на тржишту рада из родне перспективе што ово истраживање чини научно оправданим.

Ово истраживање значајно је и због унапређења рада саме институције Повереника за заштиту равноправности, као кључног сегмента националног антидискриминационог механизма, будући да се део анализе односи на дефинисање узрока који ометају рад ове независне институције. У истраживању се дефинишу и кључни узроци дискриминације жена у сегменту тржишта рада. Прецизно и свеобухватно дефинисање поменутих узрока једини је пут који води искоришћавању пуног потенцијала поменуте институције, али и успешнијој борби против дискриминације жена у сегменту тржишта рада у Републици Србији.

Предмет истраживања ове дисертације временски је ограничен на период од времена оснивања институције 2010. до 2019. године. Простор који обухвата ово истраживање јесте Република Србија, без Аутономне Покрајине Косова и Метохије. Значајан аспект истраживања односи се на анализу расположивих података о начину рада и механизма борбе против родне економске дискриминације у развијеним европским земљама, као и у суседним земљама у којима постоји независна институција која има сличне надлежности (нпр. у Републици Хрватској) како би се упоредили начин и ефекти рада нашег Повереништва у овој области у односу на друге сродне институције.

Иако превасходно предмет истраживања припада сегменту политичких наука, односно политичке социологије, зарад бољег сагледавања и разумевања феномена економске и родно утемељене дискриминације, истраживање обухвата сазнања и из

других области као што су социологија, социологија права, економија рада, женских студија и других сродних научних дисциплина.

Општи научни циљ истраживања састоји се у стицању новог, као и проширивању постојећег научног сазнања у вези са предметом истраживања. Изучавајући искуства и различиту праксу рада институција Повереника за равноправност у развијеним европским земљама, као и теоријском компарацијом са радом институције која се бави заштитом равноправности у Републици Хрватској, циљ овог истраживања јесте проналажење најадекватнијег модела рада за институцију Повереника у Србији како би њена улога у смањењу родно утемељене економске дискриминације жена у наредном периоду била друштвено препознатљивија, ефикаснија и успешнија. Са тим у вези, циљ ове докторске дисертације је указивање на то који су основни узроци који доводе до малог броја обраћања жена институцији Повереника, како би се њиховим дефинисањем указало на основне проблеме који доприносе мањој ефикасности институције Повереника у смањењу економске дискриминације и других облика родно утемељених економских неједнакости.

Друштвени циљ истраживања се односи на практичну применљивост научног сазнања у решавању конкретних проблема. Закључци понуђени у дисертацији Бојане Ружичић значајни су за решавање конкретних проблема са којима се суочавају жене које су дискриминисане и друштвено изопштене у сфери рада и запошљавања, као и за унапређење рада саме институције Повереника за заштиту равноправности.

Иновативност ове дисертације огледа се у обимном емпиријском истраживању. Прва фаза емпиријског истраживања спроведена је у периоду од краја 2022. године до августа 2023. године. Истраживање је обухватило три фазе прикупљања података. У оквиру првог циклуса истраживања организовани су интервјуи са 15 експерата који се баве темама које спадају у кључне елементе ове докторске дисертације, као што су друштвена изопштеност, сиромаштво, дискриминација, родна равноправност, радно право и рад независне институције Повереника који штити начело равноправности. Циљ спровођења ових интервјуа био је утврђивање листе индикатора који су, према мишљењу испитаника, кључни када је реч о истраживању феномена дискриминације жена у области тржишта рада. У другој фази практичног истраживања поменути експертима је понуђена Анкета са листом кључних индикатора који се односе на питања из сегмента друштвене изопштености и дискриминаторног поступања према женама у области тржишта рада. Напослетку, последња фаза истраживања подразумевала је спровођење анонимне анкете која је спроведена на целој територији

Републике Србије (изузев АП КиМ), на узорку преко 1100 жена. Циљ спровођења ове анкете било је испитивање ставова жена о дискриминацији у Републици Србији, нарочито о родно утемељеним облицима економске дискриминације, потом да ли су испитанице чуле за институцију Повереника, знају ли које су јој надлежности, као и да ли знају коме треба да се обрате у случају да доживе дискриминацију у области тржишта рада, итд.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Хипотетички оквир у докторској дисертацији „Улога институције Повереника за заштиту равноправности у смањењу дискриминације жена у области рада и процеса запошљавања у Републици Србији” састоји се из једне опште, четири посебне и четрнаест појединачних хипотеза. У својој дисертацији Бојана Ружичић полази од опште хипотезе да је улога независне државне институције Повереника за заштиту равноправности у смањењу родно засноване економске дискриминације жена у Србији, иако важна, отежана због одређених друштвених, економских, културних и нормативних ограничења.

У првој посебној хипотези кандидаткиња полази од тога да је друштвена изопштеност жена у Републици Србији у области тржишта рада присутна и последица је различитих узрока. Кандидаткиња ову хипотезу разлаже на појединачне хипотезе којима се тестирају различити потенцијални узроци друштвене изопштености жена у Србији попут незапослености, сиромаштва, неповерења жена у рад државних институција за заштиту родне равноправности и обавезе жена да се старају о деци и брину о старијим и немоћним лицима у породици.

Друга посебна хипотеза тестира да ли су жене у Србији дискриминисане у области тржишта рада. Кроз ову хипотезу се, њеним рашчлањивањем на појединачне хипотезе проверава под којим условима су жене дискриминисане. Прва претпоставка је да се жене које су у фертилитетном добу чешће суочавају са дискриминацијом у области рада и запошљавања. Друга претпоставка је да се жене које су радно ангазоване на неодређено мање суочавају са дискриминаторним понашањем послодаваца у односу на жене које имају уговоре о обављању привремено-повремених послова, уговоре о делу, као и уговоре на одређено. Трећа претпоставка је да се жене које обављају неквалификоване и мање плаћене послове чешће суочавају са дискриминацијом у области рада од жена које обављају високо квалификоване послове.

У трећој посебној хипотези кандидаткиња проверава у којој мери се институција Повереника за заштиту равноправности, у свом свакодневном, практичном раду, суочава са одређеним друштвеним потешкоћама (традиционализам, бирократска неефикасност, неадекватна финансијска подршка државе) које отежавају њен ефикаснији учинак у борби против дискриминаторног поступања и друштвене изолованости женске популације код нас. Кроз појединачне хипотезе тестирају се следећи утицаји на рад институције Повереника: 1. дуги судски поступци и недовољна ефикасност извршних органа власти; 2. постојећа нормативна одређења о запошљавању и плаћању стручног кадра институције Повереника (неадекватна лична примања, немогућност напредовања у служби, преоптерећеност запосленог кадра); 3. опсег законских овлашћења Повереника и обавезност и јачина мера против оних који не поступају у складу са препорукама Повереника.

Кандидаткиња у четвртој посебној хипотези претпоставља да су доминантни културни, патријархални обрасци васпитања, ниво образовања и информисаности, као и незапосленост кључни узрочници недовољног обраћања дискриминисаних и изопштених жена Поверенику за заштиту равноправности. У покушају да утврди које жене се најчешће обраћају Поверенику, кандидаткиња тестира тип насеља у ком жене живе (село, град), висину образовања, доступност информација и статус запослења.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Дисертација је подељена на девет целина: 1. Уводна разматрања, 2. Друштвене неједнакости, 3. Нормативна и институционална решења заштите начела равноправности жена у области тржишта рада у Европској унији, 4. Родно утемељена економска дискриминација на тржишту рада у Србији, 5. Основни механизми борбе против родно утемељене економске дискриминације у области тржишта рада, 6. Експертске оцене: Делфи метода, 7. Репрезентативност узорка, 8. Резултати квантитативног истраживања, 9. Закључак.

У првом поглављу под називом Уводна разматрања представљени су предмет, циљ, теоријско-методолошки оквир и научни допринос дисертације након чега се разматра настанак и развој институције Повереника за заштиту равноправности у Републици Србији. Кандидаткиња анализира однос институције Повереника са другим државним институцијама, механизме који су овој институцији на располагању и пореди

деловање Повереника у Србији са улогом Правобранитељице за равноправност сполова у Републици Хрватској.

Друго поглавље разматра корене друштвених неједнакости и објашњава разлике између друштвених неједнакости и друштвених разлика. У овом поглављу кандидаткиња настоји да утврди специфичне карактеристике родних аспеката друштвених неједнакости, као и кључне узроке и генераторе који их стварају. Кандидаткиња анализира различите појавне облике друштвених неједнакости попут маргинализације, сиромаштва и друштвене изопштености и њихову везу са дискриминацијом на тржишту рада.

У трећем поглављу кандидаткиња анализира и указује на значај постојећег нормативног (правно-политичког) и институционалног оквира на нивоу Европске уније. Поглавље приказује најзначајније европске антидискриминационе документе, као и структуру и начин рада надлежних институција, како би се на тај начин могао боље разумети постојећи механизам заштите од родно утемељене дискриминације. Анализа је показала да, на европском нивоу, постоји значајна мрежа различитих механизма (нормативно, правно-политичких и институционалних) који доприносе смањењу различитих облика родно утемељених неједнакости и дискриминације.

Након разматрања кључних појмова и теоријских концепата као и ширих институционалних механизма борбе против родно засноване дискриминације у оквиру ЕУ, четврто поглавље се усмерава на случај Србије, односно родно утемељене економске дискриминације на тржишту рада у Србији што је предмет ове дисертације. Пратећи постојећу литературу, кандидаткиња указује на стереотипе и предрасуде као кључне узроке дискриминације засноване на личним својствима појединаца попут пола, рода, етничке припадности, старости и сл. Кандидаткиња потом врши класификацију дискриминације на: директну и индиректну, вишеструку, системску, односно структуралну неједнакост, приватну (индивидуалну) дискриминацију, *de jure* и *de facto* дискриминацију. Утврђује се да су најзаступљенији облици дискриминације: директна, односно индиректна дискриминација, позивање на одговорност, повреда начела једнаких права и обавеза, узнемиравајуће и понижавајуће поступање, тешки облици дискриминације и посебни случајеви дискриминације. Иако је женском делу популације у Србији уставно гарантована формално-правна једнакост, представљени подаци у овом поглављу показују да су жене у Србији дискриминисане и у незавиднијој друштвеној позицији у свим аспектима живота, док се највећи проценат

дискриминације односи на дискриминацију у оквиру сфере радног права. У поглављу се разматрају појавни облици и негативне последице дискриминације на тржишту рада.

Пето поглавље испитује правне и институционалне механизме борбе против родно утемељене економске дискриминације. Закључује се да је законски и институционални оквир у Србији релативно добро постављен, али недостаје доследност у примени одређених антидискриминаторних законских одредби због чега жене на тржишту рада и приликом процеса запошљавања трпе негативне последице. Други део поглавља сагледава допринос Повереника за заштиту равноправности у Србији решавању родно заснованих неједнакости на тржишту рада. Указује се на корисне и важне аспекте поменутог механизма (укључујући и допринос институције Повереника), али и на оне сегменте механизма које би требало усавршити, уподобити и прилагодити позитивним искуствима и примерима из праксе развијених европских демократских држава, како би се оснажио постојећи механизам.

Налази првог дела емпиријског истраживања представљени су у шестом поглављу. У овој фази истраживања је спроведено квалитативно истраживање помоћу Делфи методе у којој је учествовало петнаест експерата. Дескриптивна статистика је показала да је индикатор Брига о члановима породице највише доведен у везу са дискриминацијом жена у области рада и запошљавања, док се у ову везу не доводи индикатор Верска и национална припадност. Индикатор Стереотипи се више пута истицао у анализама: као индикатор са највећом вредношћу варијансе, са највећим процентом усаглашености најзначајнијих оцена (један и два), и самим тим као индикатор који се налази на врху листе најважнијих фактора. Питања која нису узета у обзир у даљем истраживању су Верска и национална припадност, Мобинг и Партократија. Експерти су углавном заузимали неутралан став по питању ових тема.

Седмо поглавље даје методолошку основу квантитативног истраживања, односно дефиницију, опис и процену репрезентативности узорка. Како ово поглавље показује, квантитативно истраживање је реализовано путем анкетања пунолетних, радно способних жена које су држављани Републике Србије, у периоду од три месеца у току 2023. године, на територији Републике Србије. Укупан узорак приликом квантитативног истраживања састојао се од преко 1.100 жена које су трајно насељене на територији Србије. У истраживању су учествовале жене из свих региона у Србији, различите старости, нивоа образовања, али и различите економске способности. Доминантни вид контакта спроведен је у виду телефонског позива - посредством фиксног телефона који поседује више од 90% домаћинстава у Србији, као и

посредством личног контактирања, имајући у виду да, у тренутку спровођења истраживања, није постојала јавно доступна електронска база мејл адреса која је могла бити употребљена за сврхе истраживања. Основни циљ овог истраживања био је да укаже на то који су основни узроци који доводе до изразито малог броја обраћања жена институцији Повереника у Србији.

На основу добијених резултата истраживања, у осмом поглављу се проверавају постављене хипотезе. Истраживање показује да је кључни разлог за непријављивање или несигурност приликом одлуке у вези са пријавом дискриминације на раду или приликом запошљавања страх од последица, што је чак 96,1% одговора. Остатку жена разлог је непознавање појма дискриминације. Кључни узрочник неједнакости жена према резултатима анкете је традиционални и наслеђени образац понашања, то јест патријархат. Остали разлози ранжирани по броју одговора су: неплаћени рад, затим финансијска зависност и на последњем месту недовољна информисаност. Као кључни узрок дискриминације на тржишту рада наведени су трудноћа и порођај. Истраживањем је потврђена прва посебна хипотеза да је у Србији присутна друштвена изопштеност жена у области рада и запошљавања и да је она последица различитих узрока. Конкретније, показује се да су незапосленост и сиромаштво два кључна узрока неједнакости и друштвене изопштености жена. Неповерење жена у рад државних институција за заштиту родне равноправности као и обавеза старања о другим лицима су фактори који се повезују са друштвеном изопштеношћу, али се нису показали значајним у истој мери као незапосленост и сиромаштво. Друга посебна хипотеза се такође показала тачном: жене у фертилитетном добу се чешће суочавају са дискриминацијом у области рада и запошљавања, а степен изложености жена дискриминацији од стране послодавца не зависи од типа радног ангажмана, висине плате или квалификација жене. Перцепција испитаника је да би унапређење позиције и овлашћења Повереника за заштиту равноправности омогућило ефикаснију борбу против дискриминације и друштвене изопштености чиме се потврдила и трећа посебна хипотеза. Када је реч о факторима који утичу на обраћање жена институцији Повереника, истраживање је показало да се жене из градских средина обраћају више Поверенику, пре свега зато што су им информације знатно доступније, док висина образовања и статус запослења жена не утичу значајно на њихову одлуку да се обрате Поверенику.

Девети део дисертације обухвата закључна разматрања. Основно закључци су следећи: Прво, истраживање је показало да су кључни узроци неравноправног положаја

жена и дискриминације у области тржишта рада, пре свега, трудноћа и порођај, а потом следе индикатори који се односе на неплаћени кућни рад и финансијску зависност жена. Друго, када је реч о сиромаштву и друштвеној искључености жена према резултатима овог истраживања, кључни узрочници односе се на укорјењеност наслеђених образаца понашања, тј. патријархат. Треће, најважнији узроци нижег нивоа обраћања жена које су доживеле дискриминацију на раду Поверенику за заштиту равноправности су: доминантни културни обрасци, односно патријархални обрасци васпитања, страх од последица које пријава за дискриминаторно поступање доноси, недовољан ниво информисаности о самом појму дискриминације, као и о постојању и делокругу рада надлежне институције.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Дисертација „Улога институције Повереника за заштиту равноправности у смањењу дискриминације жена у области рада и процеса запошљавања у Републици Србији” нуди детаљан теоријски приказ проблема дискриминације, друштвених неједнакости и друштвене изопштености, затим компаративно разматра различите институционалне механизме заштите од родно засноване економске дискриминације и коначно, даје свеобухватно и темељно емпиријско истраживање које до сада код нас није рађено. Како се у постојећој литератури проблему дискриминације на тржишту рада није довољно прилазило из угла специфичне дискриминације жена, ово истраживање је било потребно и представља значајан допринос досадашњим истраживањима.

Ова дисертација допуњује постојећа знања детаљном критичком анализом феномена економске дискриминације. Како се дисертација бави случајем Србије, кандидаткиња је детаљно анализирала доступне податке о дискриминацији жена на тржишту рада у Србији, а потом правне и институционалне механизме борбе против економске дискриминације жена са фокусом на улози, значају, капацитетима и резултатима рада институције Повереника за заштиту равноправности. Како у научној литератури недостају истраживања на тему рада независне институције Повереника за заштиту равноправности, ова дисертација је настојала да пружи допринос анализи у којој мери и којим законским и правним механизмима институција Повереника доприноси смањењу различитих облика родно засноване економске дискриминације жена. Кандидаткиња Бојана Ружичић ове налазе ставља у шири компаративни контекст поређећи рад институције Повереника у Србији са сличном институцијом у Хрватској,

али и ширим правним и институционалним механизмима борбе против дискриминације у Европској унији. Додатно, научни значај истраживања огледа се и у оригиналном емпиријском истраживању којим се испитују узроци дискриминације жена на тржишту рада, а потом и узроци који доприносе малом проценту обраћања жена институцији Повереника у вези са дискриминацијом у области тржишта рада.

Борба против економске дискриминације жена, као посебно рањиве категорије становништва (посебно у сегменту тржишта рада) од кључног је значаја за напредак и развој сваког друштва. Економска дискриминација жена (као једна од кључних димензија друштвене изопштености) генерише не само економску неравноправност жена, већ и друге облике њиховог незавидног положаја. Утврђивање доприноса и ограничења институције Повереника за заштиту равноправности од суштинског је значаја у процесу унапређења механизма институционалне борбе против родно утемељене економске дискриминације жена. Друштвени значај истраживања огледа се у доприносу објективном сагледавању стања ствари по питању дискриминисаности жена у области тржишта рада у Републици Србији. Такође, резултати овог истраживања указују на различите правне механизме борбе против дискриминације на тржишту рада које на располагању има независна институција Повереника, као и на допринос и учинак њених конкретних механизма. Сагледавање досадашњег доприноса ове независне институције побољшању друштвено-економског положаја, као и смањење њихове родно утемељене неједнакости има посебан друштвени значај. Резултати истраживања одређују и дефинишу кључне препреке у раду са којима се сусреће поменута институција у процесу оснаживања жена. Такође, ово истраживање настоји да дефинише основне узроке који доприносе малом броју обраћања жена институцији Повереника, када говоримо о заштити њихових права у области рада и запошљавања.

6. Закључак

Дисертација „Улога институције Повереника за заштиту равноправности у смањењу дискриминације жена у области рада и процеса запошљавања у Републици Србији” кандидаткиње Бојане Ружичић оригинално је научно дело урађено према одобреној пријави докторске дисертације. На основу овог извештаја и оцена о научном доприносу, Комисија сматра да ова докторска дисертација задовољава све услове самосталног и вредног научно-истраживачког подухвата. Кандидаткиња Бојана

Ружичић се у процесу израде дисертације руководила правилима научног истраживања, од постављања истраживачких циљева, питања и хипотеза преко спровођења емпиријског истраживања до закључних разматрања. Извршена је детаљна анализа обимне научне и стручне литературе, упоредна анализа механизма борбе против дискриминације жена на тржишту рада и неколико фаза емпиријског истраживања заснованог на обимним подацима и утемељеној и релевантној квантитативној и квалитативној анализи. На основу свега тога тестиране су постављене хипотезе и изведени поуздани закључци.

На основу свега изнетог, Комисија је сагласна у оцени да докторска дисертација „Улога институције Повереника за заштиту равноправности у смањењу дискриминације жена у области рада и процеса запошљавања у Републици Србији” у потпуности испуњава услове за јавну одбрану и предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука да донесе одлуку у складу са овим закључком.

Београд, 19.11.2024. године

Комисија за преглед и оцену докторске дисертације:

Проф. Др Зоран Стојиљковић, професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду у пензији

Проф. др Невена Петрушић, редовна професорка
Правног факултета Универзитета у Нишу

Проф. др Јелена Лончар, ванредна професорка
Факултета политичких наука Универзитета у Београду